

Ihaní

Lež má krátké nohy, ale umí se na ně výborně postavit.

unknown

Dětská lež nemusí být vždycky vadou, může být také příznakem fantazie.

Jan Werich

pravda / lež

Lež vzniká tam, kde se objevuje donucení.

Konstantin Alexandrovič Fedin

Nepravda je jako sněhová koule: čím déle ji válí, tím je větší.

Martin Luther

- vymýšlení a fabulace
- účelová záležitost
- přibarvování či mírné pozměňování sdělovaných obsahů

co je to lež? k čemu slouží? (Ondráček 2003)

- drobné lži – každodenní realita
 - *aby jejich šřítele nevypadali před ostatními (a sami před sebou) hloupě, špatně, neinformovaně...*
 - *vědomé i nevědomované používání*
 - *zpravidla se týkají maličkostí, bez většího dopadu*
- lež je poměrně rozšířený způsob, jak něčeho dosáhnout
 - *vyhnutí se trestu*
 - *získání výhody*
 - *získání pozornosti okolí*
 - *získání soucitu nebo možnosti manipulovat se druhými*

odkud se bere? (Ondráček 2003)

- multifaktoriální záležitost
 - problematická zkušenost
 - nedůvěra
 - pochybnosti o sobě
- toto vše a další je bariérou k pravdě či přiznání

„Lhaní u dětí představuje vynikající příklad, na kterém si můžeme uvědomit, jak složité je posuzování dítěte a jeho chování“ (Mertin 2011)

lež u malých dětí (Ondráček 2003, Mertin 2011)

- malé děti ještě nerozlišují dobře fantazii od skutečnosti, prolínají se
- pokud žák na začátku školní docházky obtížně rozlišuje realitu od vlastní fantazie, nelze hovořit o lži
 - *převažuje u něj dětský, tzn. silně fantazijní způsob vnímání sebe i světa*
- postupně je fantazijně ovlivněné vyjadřování nahrazeno schopností rozpoznat věci a souvislosti reálné od vymyšlených (lze to očekávat v mladším školním věku)
 - *pokud síla fantazie přetrvává i ve vyšších třídách – kontakt odborníka*

lež u malých dětí (Ondráček 2003, Mertin 2011)

- v první řadě nepodezírat dítě hned z vědomé lži a z nekalých úmyslů
- čím menší dítě, tím opatrnější v soudech budme
- i u staršího dítěte jsme si jisti jen občas
- často se malé dítě „jen“ bojí říct pravdu
 - *nemusí se bát výprasku, křiku, trestů*
 - *bojí se „pouze“ toho, že dospělí zklame, že budou smutní, že je nebudou mít rádi, je je dají do polepšovny*
- u starších dětí
 - *poskytnou variantu reality, která oddálí problém*

lež u malých dětí (Ondráček 2003, Mertin 2011)

- lži mají tendenci řetězit se, jedna navazuje na druhou, a dítě pak působí jako rafinovaný lhář
- důležité – umožnit dítěti čestný ústup z původní nepravdivé pozice
 - *přeřekl si se, spletl jsi se, nevěděl jsi všechno...*
- není nutné vyžadovat slib, že *už to příště neudělá*
- pokud se za lež omluví, oceníme tento čin, můžeme je k omluvě povzbudit, nenutit, nepřikazovat
- důležité je, aby se dítěti vyplatilo mluvit pravdu

co s tím? (ondráček 2003, mertin 2011)

- drobné nesrovnalosti ještě neznamenají výchovný problém
- lež nelze tolerovat tehdy, jde-li o lži
 - *promyšlené*
 - *záludné*
 - *zaměřené na vyhnutí se zodpovědnosti či následkům chování*
 - *zaměřené na ublížení člověku, pomstu nebo zajištění vlastního prospěchu na úkor druhých*
- posouzení záměru i dopadu, zabývat se jí
- za lží je často obava a strach, snaha vzbudit pozitivní dojem
- následkem je narušená důvěra

co s tím? (ondráček 2003, mertin 2011)

- důležitým finálním efektem je pocit převahy nad situací a obelhávanými okolím (učitelem, spolužáky)
- vezme-li učitel žákovi tento pocit, sníží se pravděpodobnost opakování
- nakolik může chování učitele přispět ke zvýšené potřebě žáka lhát
 - *nespravedlivá kritéria hodnocení žáků*
 - *příliš tvrdé postihy za nežádoucí chování*
 - *učitelovo vlastní „modelové“ lhání*

co s tím?

(ondráček 2003, mertin 2011)

- při konfrontaci se závažnějšími formami lži dát najevo svůj odmítavý postoj ke lži, ne k žákovi jako osobě
- postih za lhaní by měl odpovídat její závažnosti – záměru, následkům, opakovanosti...
 - *nabídnout žákovi možnost participovat na volbě postihu, ale i na rozhodnutí o možnostech jak lži napravit*
- po provedení postihu a napravení následků by měl žák dostat šanci nového začátku – signalizovat mu ochotu na obnovení důvěry
- při morálně závažném a nepřijatelném chování – informovat rodiče, konzultovat s poradenským pracovištěm a dlouhodoběji pracovat se žákem
- učitel působí jako model
 - *hodnotí se odvaha přiznat si vlastní chyby, omyly v kontextu své přirozené nedokonalosti jako lidská bytost*

literatura

Čapek, R. 2008. *Odměny a tresty ve školní praxi*. Praha: Grada

Mertin, V. 2011. *Výchovné maličkosti. Průvodce výchovou dítěte do 12 let*. Praha: Portál

Ondráček, P. 2003. *Františku, přestaň konečně zlobit, nebo...*
Praha: ISV nakladatelství

pro zajímavost: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Le%C5%BE>